

ком блискучих перемог у битвах під Жовтими Водами та Корсунем (травень 1648 р.). Запорукою цих успіхів було поєднання на полі бою високо-рухливої татарської кінноти з вогневою міццю козацької піхоти. Перемоги українсько-кримськотатарського війська продемонстрували потужну силу цього союзу, який дав шанс змінити співвідношення сил у регіоні на користь України й Криму. Об'єднання збройних сил Війська Запорозького і Кримського ханства дало змогу зрівняти шанси козаків у боротьбі з численною польською кіннотою.

Однак союз мав і негативні наслідки. Татари чинили насильства і грабунки на території «союзної» України. Окрім цього, саме сепаратні татарсько-польські угоди 1649 р., 1653 р. та 1654 р. і самовільний відступ татарської кінноти в битві під Берестечком 1651 р. негативно вплинули на динаміку Української революції 1648–1676 рр. Отже, українсько-кримськотатарський союз, незважаючи на свої початкові успіхи й вагомий військовий потенціал, виявився нездатним забезпечити зовнішньополітичні інтереси Війська Запорозького.

Даценко М.
НТУ «ХП»

ПОЗИЦІЯ ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКОГО КНЯЗІВСТВА У ВІДНОСИНАХ ІЗ ТЕВТОНСЬКИМ ОРДЕНОМ

Галицько-Волинське князівство, перебравши на себе головні політичні, соціально-економічні й культурні інститути Київської Русі, відіграло важливу геополітичну роль у Європі, оскільки було природним заслоном від Ординської агресії та подальших завоювань Тевтонського ордену.

У середні віки вважали, що Галицько-Волинська держава – це та військова сила, яка зможе зупинити монголо-татарську навалу. За таких умов цьому князівству нічого не залишалось, як «стати» такою силою. Але війною на монголів не підеш, тому слід було вдатися до дипломатичних хитрощів. Тому князь Лев Данилович у своїй політиці змушений був орієнтуватися на союз із причорноморським улусбеком Ногаєм. Але

контакти з тевтонцями залишалися інтенсивними. Наявність тісних зв'язків Лева Даниловича з Ногаєм сприяло розвитку чорноморсько-середземноморської торгівлі. Торговельні контакти між орденськими, волинськими й галицькими містами дали змогу відродити древній Бурштиновий шлях Віслою, Західним Бугом і Дністром від Балтики через Торунь, Володимир і Львів до Чорного моря. Розвиткові зв'язків сприяли й німецькі колоністи, переселення яких підтримували Данило Романович і Лев Данилович, прагнучи підняти торгово-ремісничі міста після монгольського погрому.

Католицький Рим цікавився лише розширенням сфер свого впливу. А Тевтонський орден хотів упевнитись у тому, що Галицько-Волинське князівство не стане воювати з ними на боці Золотої Орди. Весь католицький світ очікував, що Галицько-Волинська Русь стане щитом для Європи від усіх загроз зі Сходу.

Після загибелі Ногая 1300 р. Галицько-Волинська держава звільнилася від ординської опіки, що відбилось у прийнятті Юрієм Львовичем королівського титулу і створенні окремої Галицької митрополії, яка об'єднала єпархії на територіях, незалежних від Орди. Тепер, ще більш зацікавившись постачанням зброї та стратегічної сировини, галицько-волинські князі прагнули підтримувати дружні контакти з орденом. Приймаючи королівську корону з рук папського легата Опізо, Данило Романович, безумовно, розраховував на Орден як на воєнного союзника. Битва під Легницею 9 квітня 1241 р. і всі наступні за нею сутички з монголами повинні були згрупувати всі християнські сили для боротьби із загальною загрозою. Тобто якщо б Олександр IV не був зациклений на впровадженні латинського богослужіння в землях прусів і ятвягів та розумів політичну ситуацію в регіоні, а не тільки розпалював суперечності між можливими союзниками, то проти монголів було б організовано хрестовий похід.

Розглядаючи відносини Галицько-Волинського князівства й Тевтонського ордену, слід звернути увагу на те, що одна зі сторін і не думала розв'язувати спільну проблему: боротися проти монголо-татарської навали, яка була реальною загрозою для всього християнського світу. Так уже склалося в історії, що під час підписання союзних договорів у більшості випадків «союзники» не допомагають у вирішенні тієї проблеми, яка і

стала причиною підписання цього договору. Тепер, гарантуючи «надійний захист галицько-волинськими князями орденських земель від татар», руські правителі могли використовувати Тевтонський орден у розв'язанні будь-яких проблем у зовнішній політиці.

Отже, Галицько-Волинське князівство перебуваючи в складних геополітичних умовах, змогло не лише відстояти власну самостійність завдяки своїй дипломатії, а й налагодити тісні політичні, військові й торгово-економічні зв'язки з Тевтонським орденом.

Алещенко С.
ХНУРЕ

ПРО ІСТОРИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ БИТВИ НА СИНІХ ВОДАХ (1362 р.)

У рік 650-річного ювілею інтерес до подій, що відбулися 1362 р. на Синіх Водах, незрівнянно зріс. Це цілком закономірно, якщо зважати на їх значущість для народів Східної Європи. Річ у тому, що тоді поразки зазнала могутня держава, яка контролювала величезні простори Східної Європи. Золота Орда, зазнавши відчутного удару, похитнулася. Масштаби зумовлених цією подією наслідків з'ясувалися значно пізніше, але вже тоді, у 1360-х рр., окреслилися глибокі зміни в історії руських земель та Орди. Було закладено основу для майбутніх геополітичних трансформацій у східноєвропейському регіоні.

Але не слід і перебільшувати масштаби ослаблення Орди на той час: один із золотоординських лідерів Мамай – фактичний правитель її правобережної частини – утримував під своєю владою землі на захід від Волги.

Історико-географічна ситуація на центральносхідних окраїнах Великого князівства Литовського після згаданої битви й аж до Грюнвальдської 1410 р. у стратегічному плані суттєво змінилася. Ольгерд, окрім Поділля, підпорядкував своїй владі ще й Північну Київщину та Переяславщину. Сам момент битви було обрано не випадково: у 1363–1364 рр. у Поволжі відновлено боротьбу за сарайський ханський престол серед нащадків Батия. Нині відомо, що якраз тоді золотоординські міста лісостепової зони припиняють існувати. Саме співвідношення політичних сил у цьому регі-